

KVALITETSDEKLARATION

Småorter

Ämnesområde
Miljö

Statistikområde
Markanvändning

Produktkod
MI0811

Referenstid
2020-12-31

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	4
1.2.2 Variabler	4
1.2.3 Statistiska mått	5
1.2.4 Redovisningsgrupper	5
1.2.5 Referenstider	6
2 Tillförlitlighet	7
2.1 Tillförlitlighet totalt	7
2.2 Osäkerhetskällor	7
2.2.1 Urval	8
2.2.2 Ramtäckning	8
2.2.3 Mätning	9
2.2.4 Bortfall	9
2.2.5 Bearbetning	10
2.2.6 Modellantaganden	10
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	11
3 Aktualitet och punktlighet	11
3.1 Framställningstid	11
3.2 Frekvens	11
3.3 Punktlighet	12
4 Tillgänglighet och tydlighet	12
4.1 Tillgång till statistiken	12
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	12
4.3 Presentation	12
4.4 Dokumentation	12
5 Jämförbarhet och sam användbarhet	12
5.1 Jämförbarhet över tid	12
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	14
5.3 Sam användbarhet i övrigt	14
5.4 Numerisk överensstämmelse	15
Allmänna uppgifter	15
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	15
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	15
C Bevarande och gallring	15
D Uppgiftsskyldighet	15
E EU-reglering och internationell rapportering	15
F Historik	15
G Kontaktuppgifter	16

Statistikens kvalitet

1 Relevans

Statistiken redovisar fakta om statistiska småorter i Sverige, avseende antal småorter, befolkning och arealer. Statistiken bygger på geografisk avgränsning av småorter, som görs av SCB. Geodata med småorter delas av SCB som öppen data.

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Undersökningen utgör ett komplement till SCB:s statistik över statistiska tätorter. Statistiken ger information om bebyggelsegrupper som är för små för att klassificeras som tätorter. Det ger en mer heltäckande bild av befolkningens utbredning mellan tät- och glesbebyggda områden i Sverige, jämfört med statistik på kommunnivå. Statistiken kan användas för att följa enskilda områdets utveckling, avseende befolkningens utveckling och bebyggelsens utbredning.

Statistiken är en del av SCB:s statistik om markanvändning och används för att klassificera markens funktion och användning i Sverige. Det ger därmed ytterligare underlag till arealstatistik över bebyggd mark.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Information om statistikanvändares informationsbehov motsvarar de statistiska storheter som kallas intressestorheter.

Statistiken och geodata för statistiska småorter används på flera nivåer i samhället där det finns efterfrågan på underlag som på ett enhetligt sätt redovisar statistik, geodata och kartor över mindre tätbebyggda områden i Sverige. Användarna finns både på en övergripande nationell nivå och på en lokal nivå. De utgörs bland annat av personer och organisationer som på olika sätt arbetar med planering och analys av samhället och den fysiska miljön. Det kan vara myndigheter på olika regional nivå, forskare och intresserade privatpersoner. Statistik och kartor över enskilda småorter efterfrågas även av lokaljournalistik och privatpersoner.

Exempel på användningsområden är som underlag vid planering på lokal nivå, samt som underlag till vissa av Lantmäteriets kartor. Geodata med småorter används som komplement till SCB:s geodata över tätorter. Post- och telestyrelsen är en myndighet som efterfrågar som underlag till det stöd de ger vid utbyggnad av bredband.

1.2 Statistikens innehåll

Centrala målstorheter i undersökningen är antal småorter, befolkning och arealer. Det motsvarar innehållet i den officiella statistik som SCB publicerar.

De statistiska småorterna är en del av SCB:s statistik över markanvändning, där SCB bland annat definierar och ringar in flera typer av koncentrerad bebyggelse, så kallade bebyggelseområden. Även statistiska tätorter, fritidshusområden, handelsområden och verksamhetsområden avgränsas av SCB.

Arbetet med de statistiska småorterna inleds med att områdenas gränser ritas ut på en digital karta, med hjälp av information om byggnader, fastighetsgränser och befolkning. Information om vattenytor och broar används i arbetet. Resultatet gör det möjligt att producera statistik kopplad till ytor inom och utanför småorter.

SCB definierar inte begreppen stad, glesbygd eller landsbygd. I statistiken redovisas endast förhållanden i tätort och småort, respektive utanför tätort och småort.

1.2.1 Objekt och population

Målpopulation för undersökningen med referenstidpunkt 2020-12-31 är statistiska småorter i Sverige 2020, utformade enligt SCB:s definition. Ofta används småorterna tillsammans med SCB:s statistiska tätorter.

Målpopulationen är då "statistiska tätorter och småorter" i Sverige 2020. Mark utanför tätorter och småorter faller ut som en egen population, vilken benämns "utanför tätort och småort".

Intressepopulation är småorter i Sverige. Statistikens användare kan ha andra benämningar för begreppet, såsom orter, samhällen och byar.

Målpopulationen "utanför tätort och småort" kan som intressepopulation benämnas som landsbygd eller glesbygd.

Skillnaden mellan målpopulation och intressepopulation utgörs av skillnaden mellan SCB:s definition av statistiska småorter och användarnas förväntning eller åsikt om vad begreppet småort innebär. Skillnaden i perspektiv handlar ofta om hur lokalbefolkningen uppfattar ett områdes utbredning jämfört med den utbredning området får i SCB:s statistiska och datastyrda bearbetning. Samma skillnad finns för begreppet tätort, men är ofta ännu större, eftersom SCB:s statistiska tätorter är mer heterogena till sin karaktär och har ett bredare användningsområde.

Undersökningens **målobjekt** är de enskilda statistiska småorter som skapas av SCB enligt SCB:s småortsdefinition, se avsnitt 2.2.6. *Modellantaganden*.

Observationsobjekt är resultatet av SCB:s småortsavgränsning. Referensåret 2020 är antalet objekt 3 085 statistiska småorter. Bearbetningen bygger på totalregister. Observationsobjekt stämmer därför väl överens med målobjekt. Saknade värden och andra osäkerhetsfaktorer i de register som används i bearbetningen kan leda till att utformningen av de statistiska småorterna påverkas. Det utgör skillnaden mellan målobjekt och observationsobjekt. Se mer i avsnitt 2.2.2 *Ramtäckning*.

1.2.2 Variabler

Observationsvariabler i undersökningen utgörs av den statistik som tas fram, med småorterna som underlag. Den officiella statistiken består av följande variabler:

1. Antal småorter
2. Folkmängd i småort
3. Folkmängd utanför tätort och småort
4. Landareal i småort
5. Landareal utanför tätort och småort

6. Befolkningstäthet i småort
7. Befolkning i småorter efter åldersklasser och kön
8. Andel fritidshusområde (publiceras i november 2022)

Målvariabler är den statistik som SCB avser att producera och publicera. De stämmer väl överens med observationsvariablerna. SCB har god tillgång till register som underlag för att producera den statistik som ryms inom målvariablerna.

Den statistik som inte ryms inom SCB:s officiella statistik utgör glappet mellan intressevariabler och målvariabler. Exempel på ytterligare statistik som efterfrågas är tätare uppdatering av värden, längre tidsserier bakåt, samt in- och utflyttning. Från och med 2015 års statistik tillgodoses efterfrågan på befolkning uppdelad på åldersklasser och kön.

Användare kan få tillgång till fler variabler via specialuttag som produceras i form av uppdrag.

1.2.3 Statistiska mått

Centrala målstorheter med statistiska mått är:

- Antal
- Arealer i hektar
- Andel i procent, avseende förekomst av värde i förhållande till totalen för den regionala enheten
- Befolkningstäthet, redovisat som antal invånare per kvadratkilometer

1.2.4 Redovisningsgrupper

Följande redovisningsgrupper används för de olika variablerna:

Typ av region

1. Regiontyp: Administrativ enhet
 - a. Värden:
 - i. Kommun
 - ii. Län
 - iii. Riket
 - b. Används för variablerna:
 - i. Antal småorter
 - ii. Folkmängd
 - iii. Landareal
 - iv. Köns- och åldersfördelning i småort
 - v. Andel fritidshusområde
2. Regiontyp: Statistisk småort, enskilda småorter
 - a. Värden:
 - i. Småorter (5 108 valbara småorter, historiska och senast gällande)
 - ii. Summa riket
 - b. Används för variablerna:
 - i. Folkmängd
 - ii. Landareal
 - iii. Befolkningstäthet

- iv. Köns- och åldersfördelning i småort
- 3. Regiontyp: Administrativ enhet efter "Typ av område"
 - a. Värden:
 - i. tätorter
 - ii. småorter
 - iii. utanför tätort och småort
 - iv. totalt i Sverige
 - b. Används för variabler:
 - i. Folkmängd
 - ii. Landareal
 - iii. Andel fritidshusområde

Övriga redovisningsgrupper

- 1. Kön
 - a. Värden:
 - i. män
 - ii. kvinnor
 - b. Används för variabler:
 - i. Folkmängd, antal folkbokförda per småort
- 2. Åldersklasser (3 klasser)
 - a. Värden:
 - i. 0-19 år
 - ii. 20-64 år
 - iii. 65+ år
 - b. Används för variabler:
 - i. Folkmängd, antal folkbokförda per småort

1.2.5 Referenstider

Statistiken har redovisats för vart femte år sedan 1990. De referenstider som ingår i målstorheterna är:

- 1. Landareal, folkmängd och befolkningstäthet per småort och riket finns publicerat i statistikdatabasen med referensår 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 och 2020.
- 2. Folkmängd, landareal och andel fritidshusområden efter region och typ av område finns publicerat i statistikdatabasen med referensår 2015 och 2020 (publiceras i november 2022).
- 3. Folkmängd efter kön och åldersklass finns publicerat i statistikdatabasen med referensår 2015 och 2020.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i de redovisade statistikvärdena beror på två faktorer:

1. Kvalitet i SCB:s geografiska avgränsning av statistiska småorter.
2. Kvalitet i de register som används för bearbetning av statistik.

Det här är en registerbaserad totalundersökning utan skattade värden. Alla register som används i undersökningen är totalregister som kontinuerligt uppdateras och dokumenteras. Tillförlitligheten är därför god och de redovisade statistikvärdena skattar sina målstorheter väl. Stickprovs- och urvalsfel förekommer inte.

Uppgifter om befolkning bygger på registret över totalbefolkningen (RTB), som innehåller uppgifter om personer folkbokförda i Sverige. Uppgifterna har kombinerats med Lantmäteriets koordinatsatta adressregister. Till och med referensår 2015 har kopplingen gjorts mot fastighetskoordinat.

Geodata med småortsgränser är gjorda med en noggrannhet som uppfyller krav för kartor i skala 1:10 000.

SCB:s definition av begreppet *småort* är i sig en osäkerhetskälla. Det saknas en standard för begreppet och SCB har därför skapat en egen definition. Statistikens tillförlitlighet beror således på hur användarna förstår definitionen och de geografiska områden som ligger till grund för statistiken. För att öka tillförlitligheten publiceras geodata i en visningstjänst¹ och som öppna geodata² på SCB:s webbplats.

2.2 Osäkerhetskällor

De osäkerhetskällor som har störst påverkan på statistikens kvalitet är (utan inbördes ordning):

- Brister i de enskilda register som ligger till grund för geografisk avgränsning och statistikvärden. Bristerna utgörs av att objekt kan saknas eller ha fel värden. Exempel på brister är:
 - o Byggnader i Lantmäteriets fastighetskarta som saknar geometrier.
 - o Fastigheter och byggnader i Lantmäteriets fastighetskarta som har fel klassificering.
 - o Förändringar över tid i Lantmäteriets uppdateringsrutiner och ajourhållning av byggnader, fastigheter och markdetaljer i Fastighetskartan. Uppdatering av registerinformation görs ibland oregelbundet. SCB har noterat att uppgifter i Fastighetskartan uppdateras vid olika tidpunkter beroende på regionala variationer och på särskilda satsningar av vissa fastighets- och byggnadstyper. Till exempel har ytor för idrottsanläggningar ökat kraftigt mellan 2015 och 2021, vilket antas bero på en särskild satsning på den typen av fastigheter.

¹ geodata.scb.se/reginawebmap/main/webapp/

² www.scb.se/vara-tjanster/oppna-data/oppna-geodata/

För detaljer om kvaliteten i enskilda register hänvisas till detaljerad dokumentation för varje register:

- SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB)³
 - SCB:s Fastighetstaxeringar och fastighetstaxeringsregistret (FTR)⁴
 - Lantmäteriets Fastighetskartan⁵
- Eftersom statistiken baseras på flera olika källor finns en osäkerhet i hur dessa samspelar för att skapa en helhet, då de geografiska gränserna för småorter skapas. För att minska osäkerheten görs kontroller av både mikrodata och resultatet av SCB:s bearbetning. Denna osäkerhetsfaktor beror både på de enskilda registrens kvalitet, samt metod och definition för SCB:s statistiska småorter.
 - En central del i produktionen är användningen av geokodade registerdata. Geokodningen är ett moment som görs utanför produktionsprocessen för denna statistik, eftersom flera av SCB:s statistikprodukter använder samma geokodade register. Geokodningen innebär att administrativa värden om folkbokförda matchas mot koordinatbaserade register. Nyckel är adresser i Lantmäteriets adressregister. I de fall adressen är fel blir det ingen matchning. Den här typen av fel är dock mycket ovanlig i RTB, tack vare goda kontroller på Skatteverket.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken. Statistiken bygger på ett totalregister över statistiska småorter enligt SCB:s definition. Statistiken produceras med hjälp av uppgifter i totalregister, där inga urval görs. Tillförlitligheten är därmed god avseende denna aspekt.

2.2.2 Ramtäckning

Ramtäckning för de statistiska värdena för målpopulationen är god. Målpopulationen för undersökningen med referenstidpunkt 2020-12-31 är statistiska småorter i Sverige 2020, utformade enligt SCB:s definition. Det är även ram och rampopulation för undersökningen. Uppgifter om samtliga objekt i populationen finns i indata till statistiken, i form av SCB:s register över statistiska småorter 2020.

SCB har noterat att över- och undertäckning kan förekomma på grund av brister i de registeruppgifter som används för att skapa småortsregistret och som matchas mot småortsregistret för att skapa statistik. Risk för över- eller undertäckning förekommer i dessa fall:

³

https://www.scb.se/contentassets/cab460c364b747cd9a4402aebdafc740/be0102_star_2020.pdf

⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-byggande-och-bebyggelse/fastighetstaxeringar/fastighetstaxeringar/produktrelaterat/Fordjupad-information/beskrivning-av-fastighetstaxeringar-och-fastighetstaxeringsregistret-ft/>

⁵ <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/fastighetskartan/?steg=1>

- Brister i noggrannheten för koordinater kan leda till både under- och övertäckning. Det avser alla koordinatsatta register. Exempel på fel är att koordinat avser en annan plats än verkligt värde eller att koordinat helt saknas och leder till saknat värdet. Vid arbetet med avgränsningen gör SCB en okulär granskning av alla småorter, i syfte att hitta eventuella fel i den automatiska bearbetningen. I granskningen används WMS-tjänster med topografisk karta och ortofoton från Lantmäteriet. Avseende referensår 2020 gjordes granskning mot småorter med referensår 2015, samt mot de senaste årgångarna av tätortsavgränsningen. Manuella justeringar tillåts i regel inte, men har krävts i ett fåtal fall när den automatiska bearbetningen inte har kunnat leverera gränser med tillräcklig kvalitet.
- Fastighetskartans byggnadsregister saknar uppgifter om byggnad eller uppger fel typkod för byggnad. Det är en kvalitetsbrist som kan påverka gränsdragningen av småorten.
- Detaljer i definitionen av statistiska småorter kan leda till både under- och övertäckning, i förhållande till användarens bild av hur en småort bör definieras och avgränsas.

Sammanfattningsvis anses riskerna för över- och undertäckning som små, vilket har kunnat bedömas i samband med okulär granskning av geodata.

Rimlighet i statistikvärden bedöms mot tidigare referensår inom produkten och mot likvärdig statistik inom andra statistikprodukter.

2.2.3 Mätning

Mätfel kan uppstå om det finns en skillnad mellan uppmätt värde och sant värde. Statistiken över statistiska småorter bygger endast på register. Tillförlitligheten avseende mätning är beroende av de enskilda registrens kvalitet, se även avsnitt 2.2 *Osäkerhetskällor*. Eftersom registren är totalregister som kontinuerligt uppdateras och är väl dokumenterade, bedöms tillförlitligheten som god.

Det är störst risk för mätfel orsakat av saknade eller felaktiga värden i Lantmäteriets byggnadsregister.

2.2.4 Bortfall

Statistiken bygger på uppgifter från totalregister. Svartsbortfall saknas därför i undersökningen. Saknade värden i RTB kan bero på felaktigheter i folkbokföringen, som hanteras av Skatteverket. Det bedöms dock som en liten risk.

Det partiella bortfallet i Fastighetskartan avser byggnader och klassning av dessa. Samma typer av bortfall kan förekomma i Fastighetsregistret och Fastighetstaxeringsregistret. Konsekvenser kan vara att småorternas gränser påverkas när byggnader helt saknas eller fastigheter och byggnader har fel kodning. Det partiella bortfallet antas påverka kvaliteten på geodata och statistik. Sammanfattningsvis bedöms det påverka tillförlitligheten endast i liten grad.

2.2.5 Bearbetning

SCB:s statistiska småorter har skapats med hjälp av bearbetningar i GIS-programvara⁶. Samtliga steg i avgränsningen har gjorts med hjälp av automatiska beräkningar, vilka har dokumenterats i script. Statistiken har beräknats i GIS, med sammanställningar i SQL Server och Excel.

Metoden för att skapa geodata för småorter innebär i korthet att byggnadskroppar och fastighetspolygoner buffras i flera steg, för att kombineras och bilda polygoner med SCB:s statistiska småorter.

Eftersom bebyggelsestrukturen är unik för varje småort, men de statistiska småorterna skapas enligt en modell med en gemensam metod och definition, kan resultatet variera kvalitetsmässigt mellan småorter. I statistiktermer kan det beskrivas som ett glapp mellan målobjekt och observationsobjekt.

Det görs ingen ingående individuell bedömning av huruvida de automatiskt genererade småorterna är korrekta eller ej. All bearbetning som resulterar i en småort enligt SCB:s definition, accepteras som en statistisk småort. Genom att benämna resultatet statistiska småorter görs en markering om att resultatet avser statistiskt underlag, skapat enligt matematiska modeller.

Manuella justeringar tillåts i regel inte, men har krävts i ett fåtal fall när den automatiska bearbetningen inte har kunnat leverera data med tillräcklig kvalitet. I dessa typfall har manuella justeringar gjorts:

1. Bebyggelsegrupper som knyts samman av broförbindelse får en sammanlagd befolkning på fler än 199 personer. Det här är bebyggelse som varken klassas som tätorter eller småorter enligt gällande definitioner, trots att de uppfyller de grundläggande kriterierna. Manuell delning vid bro görs då. I kommande produktion avser SCB att producera småorter samtidigt som tätorter, för att undvika detta problem.
2. Enstaka öar eller delar av öar i närheten av broar inkluderades i småorten, i den automatiska bearbetningen, trots att de inte uppfyller kriterierna för småorter. Felet beror på att en för bred buffertzona för broar har använts. Småorterna har justerats manuellt vid dessa öar. I kommande produktion avser SCB att åtgärda problemet.

Av de 3 085 småorter som har fastställts för 2020, har sex områden justerats manuellt. Det motsvarar 0,2 procent av alla småorter och ger bedömningen att bristerna i den automatiska bearbetningen är små med en mycket liten påverkan på tillförlitligheten.

2.2.6 Modellantaganden

Det modellantagande som görs i undersökningen är SCB:s definition av statistiska småorter. De definieras kortfattat som samlad bebyggelse med 50 till 199 invånare. Samlad bebyggelse med mer än 199 invånare klassas som statistiska tätorter.

Definitionen av småorter följer tätortsdefinitionens första steg, där tätt belägna byggnader ringas in och grupperas utifrån maxavstånd som beror på

⁶ GIS står för geografiska informationssystem och är programvara som används för analys och bearbetning av geografiska data.

byggnadstyp. Längst tillåtna avstånd mellan byggnader är 150 meter. Det används mellan bostäder. Kortast avstånd tillämpas för komplementbyggnader. Avståndet avser fågelvägen, det vill säga kortast möjliga avstånd. Företeelser som är tydligt utmärkta i register och som är belägna i direkt anslutning till bebyggelsekärnan kan knyta ihop delar eller ingå i småortens ytterkanter. Det gäller bland annat idrottsplatser, begravningsplatser och industrimark.

För att endast fånga bebyggelsegrupper, måste småorten bestå av minst 5 byggnader, exklusive komplementbyggnader. Ingen gräns sätts för hur stor andel fritidshus småorten får innehålla. Småorter tillåts också överlappa SCB:s områdesgränser för fritidshusområden.

Vatten utan broförbindelse utgör barriärer och delar småorter. Finns det broförbindelse, kan den knyta ihop två småorter via en bro, om avståndet över bron är högst 150 meter.

Modellantagandets påverkan på tillförlitligheten beror på överensstämmelsen mellan SCB:s definition av statistiska småorter och användarnas förväntningar på hur en småort är uppbyggd, vilket kan skilja sig åt mellan olika användare.

SCB:s modell används sedan 1990, då den första versionen av statistiska småorter gjordes. Utvecklingen har under åren anpassats efter användares behov och tillgängligt dataunderlag, teknik och andra resurser. Tillförlitligheten bedöms därför som god, utifrån rådande förutsättningar.

Vi beräkning av antal folkbokförda i och utanför tätorter och småorter görs ett antagande avseende personer folkbokförda som *Utan känt hemvist* och *På kommunen skrivna*. Det är personer som av olika skäl saknar uppgift om folkbokföringsadress eller -fastighet. De har dock alltid uppgift om folkbokföringskommun. I den här statistiken antas dessa personer befinna sig i kommunens största statistiska tätort. Antagande görs för att undvika en restpost och en skillnad mot övrig officiell statistik över befolkning per kommun. Det fel som antagandet kan orsaka bedöms som litet. De personer som detta avser utgör 0,16 procent av den totala befolkningen enligt RTB 2020-12-31.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Preliminär statistik publiceras inte för småorter.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Statistiken avseende 2020-12-31 publicerades 2022-03-31, det vill säga ett år och tre månader efter referenstidpunkten. Framställningstid för nytt småortsregister och statistik var cirka 6 arbetsveckor under 2021 och 2022, inklusive tid för metodutveckling, granskning och dokumentation. Produktionen startade efter färdigställandet av de statistiska tätorterna 2020, vilka blev färdiga i november 2021.

3.2 Frekvens

Geodata och statistik för statistiska småorter produceras en gång vart femte år, cirka ett år efter referenstidpunkten för statistik och geodata.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades vid den planerade tidpunkten, den 31 mars 2022.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Statistiken presenteras i SCB:s interaktiva statistikdatabas och sammanfattas i en statistiknyhet. Resultatet ingår även i SCB:s rapport över statistiska tätorter och småorter 2020, serie MI38. Allt publicerat material finns på SCB:s webbplats, produktsidorna www.scb.se/MI0810 och www.scb.se/MI0811.

Geodata med statistiska småorter finns som öppna data i GIS-format⁷.

Resultatet kommer även att presenteras även i SCB-rapporten

Markanvändningen i Sverige 2020, med planerad publicering under 2023.⁸

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

För specialbearbetningar, kontakta produktansvarig. Se kontaktuppgifter på sista sidan.

4.3 Presentation

I rapporten finns diagram, tabeller, kartor och beskrivande text.

Statistiknyheten är en sammanfattning av text och statistik i rapporten, utifrån vad som anses vara mest intressant för allmänhet och media. Längre tabeller publiceras i Excelformat på SCB:s webbplats. I Statistikdatabasen publiceras statistik i tidsserier med femårsintervall.

De statistiska småorternas polygoner publiceras i SCB:s karttjänst för regionala indelningar⁹ och som öppna geodata.

4.4 Dokumentation

Ytterligare dokumentation finns i rapporten, avsnitt *Kort om statistiken*.

Framställningen av statistiken beskrivs i dokumentet Statistikens framställning (StaF). Statistikens kvalitet beskrivs i Kvalitetsdeklarationen (detta dokument). Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i Statistikens detaljerade innehåll (MetaPlus). Samtliga dokumentationer är tillgängliga på www.scb.se/MI0811, under rubriken Dokumentation.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

De register och geodata som utgör underlag för statistiken förbättras kontinuerligt. Det leder till att statistiken kan skilja sig över åren, beroende på faktiska skillnader i bebyggelse- och befolkningsstruktur och på grund av kvalitetsförbättringar i underlaget. Metoden för avgränsning av småorter har utvecklats kontinuerligt sedan 1990, vilket också påverkar statistiken. Definitionen av småorter har vid behov anpassats efter användarbehov och rådande förutsättningar.

⁷ www.scb.se/vara-tjanster/oppna-data/oppna-geodata/

⁸ www.scb.se/mi0803

⁹ geodata.scb.se/reginawebmap/main/webapp/

Jämförbarheten mellan småortsavgränsningarna 1990 och 1995 är begränsad, på grund av stora förbättringar i dataunderlag och metod för bearbetning mellan de åren. Statistik mellan åren 1995 till 2010 har gjorts med i princip samma metod och går därför bra att jämföra.

De förändringar som gjordes av metod och definition för 2015 års småorter påverkade deras geografiska utbredning och därmed även statistiken för dem. Det blev ett brott i tidsserierna, eftersom 2010 års småorter och statistik till stora delar beräknades utifrån ett annat underlag. Ska jämförelser göras bakåt i tiden, från 2015 års statistiska småorter, är det svårt att avgöra om förändringar beror på verkliga ändringar i bebyggelsen eller om det beror på den nya metoden och definitionen.

Förändringar mellan 2015 och 2020

I arbetet med att skapa 2020 års statistiska småorter fortsatte de kontinuerliga förbättringarna i produktionsprocessen. Förändringen har framför allt inneburit:

- Samordning med de första stegen i metoden för att avgränsa tätorter. Från och med 2020 års småorter används exakt samma metod för framtagande av tätorter och småorter, i de första stegen. Se avsnitt 2.2.6 *Modellantagande*. Det här leder till skillnader i småorternas utbredning och antal, både att de ökar och minskar i yta och antal.
- Annat underlag för befolkningens koordinater. Från och med 2020 års småorter används adresskoordinat för att lägesbestämma befolkningen. Tidigare har koordinat för fastighetens huvudbyggnad använts. Det här kan innebära stora förändringar för större fastigheter med flera byggnader. Förändringar i småorternas utbredning och invånarantal har sannolikt påverkats av detta. Förändringen innebär högre träffsäkerhet och kvalitet avseende befolkningens faktiska position för boende.
- Bättre dokumentation av den automatiska avgränsningen av statistiska geodata, i form av script i programvaran FME.

SCB har även noterat en generell högre kvalitet i Lantmäteriets byggnadsregister, avseende förekomst av byggnader och klassning av dessa. Lokala enstaka fel i registret kan dock påverka småorternas utformning i vissa fall. Detta gäller i synnerhet om byggnaden ligger i kanten av småorten och är felklassad.

Fler idrottsanläggningar har tillkommit eller fått en mer exakt avgränsning i Lantmäteriets data, vilket innebär en bättre täckning i statistiken över småorter. Även täckningen av industriområden har blivit bättre under 2020 jämfört med 2015.

Från och med publiceringen av 2020 års statistik offentliggörs uppgifter om de nya variablerna *befolkning i småorter efter kön och åldersklasser*. Statistiken omfattar uppgifter för 2015 och 2020, där 2015 års statistik har skapats i en ny beräkning. Det ger en skillnad på 10 personer jämfört med andra tabeller över befolkning i småorter 2015. Skillnaden beror på olika metoder för att hantera personer som saknar uppgift om fastighet i befolkningsregistret. 2015 registrerades de på mittkoordinat för församling. Det uppstår en skillnad i om församlingens koordinat befinner sig i eller utanför småort, beroende på

tidpunkt för när statistiken skapades. Idag används en annan metod. Statistik som avser år efter 2015 använder mittkoordinat för största tätort per kommun, för placering av personer utan folkbokförd adress eller fastighet.

Övrigt

Statistik över landareal och befolkningstäthet för småorter 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 och 2015 har reviderats 2022, enligt moderna metoder och data. Beräkning har gjorts i Sweref99TM, sfärisk area, med vattenmask för 2021 som underlag för landareal.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Statistiken används med fördel i kombination med SCB:s statistik över andra bebyggelseområden. SCB avgränsar och publicerar statistik om följande typer av områden:

Tätorter

Tätorter definieras som sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare. Statistiska tätorter och småorter kan inte överlappa varandra geografiskt. www.scb.se/MI0810

Fritidshusområden

Fritidshusområden består av minst 50 hus klassade som fritidshus, med max 150 meter mellan dem. Från och med 2015 års statistik kan fritidshusområden överlappa tätorter. Det ökar möjligheterna för analys av fritidsboende i tätort. Publicering av 2020 års data planeras till november 2022. www.scb.se/MI0806

Verksamhetsområden

SCB:s verksamhetsområden ersätter den äldre indelningen Arbetsplatsområden utanför tätorter. Syftet är att ringa in mark där en huvudsaklig ekonomisk verksamhet kan klassificeras med hjälp av branschkode i SCB:s företagsregister eller pågående markanvändning. Områdena kan antingen bestå av en koncentration av flera arbetsställen som tillsammans bildar ett geografiskt avgränsat område, eller vara områden som karaktäriseras av storskalig och industriellt präglad markanvändning och har minst ett arbetsställe. Varje område är minst 3 hektar stort. Exempel på verksamhetsområden är flygplatser, gruvor och täkter, områden med industri, företagsparker och logistik eller områden med högskolor, universitet och vårdinrättningar. Publicering av 2020 års data planeras till 2023. www.scb.se/MI0815

Handelsområden

Handelsområden är en delmängd av SCB:s verksamhetsområden. De består av minst fem närliggande arbetsställen med branschkod detaljhandel, alternativt fyra arbetsställen med detaljhandel vilka tillsammans har minst 100 anställda. Områdena finns både i centrala delar av tätorter och i form av externhandel. Publicering av 2020 års data planeras till 2023. www.scb.se/MI0804

5.3 Samanvändbarhet i övrigt

SCB har inte sett motsvarande statistik över småorter hos andra svenska myndigheter, eller i internationella sammanhang.

5.4 Numerisk överensstämmelse

Statistik per småort kan inte aggregeras till kommuner eller län, eftersom en småort kan vara belägen i flera kommuner samtidigt, om den är placerad på kommungränsen. En småort räknas då en gång i varje kommun eller län. I statistik över enskilda småorter registreras småorten på den kommun som den största delen av orten är belägen i.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

SCB:s statistik inom denna produkt ingår i Sveriges officiella statistik (SOS). För den gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt SCB:s föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400¹⁰).

C Bevarande och gallring

Ingen direktinsamling av data görs till denna undersökning. Gallring av uppgifter är därför inte aktuellt för den här undersökningens del. Ett exemplar av samtliga trycksaker och elektroniska publikationer levereras till Kungliga biblioteket i form av pliktexemplar.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet till denna statistik föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Ingen EU-reglering av statistik och avgränsning.

F Historik

Undersökningen har gjorts vart femte år sedan 1990, som ett komplement till SCB:s statistik över statistiska tätorter. Definitionen har skapats av SCB:s arbetsgrupp för markanvändningsstatistik.

Till och med 2010 års småorter dominerade de manuella momenten i arbetet med produktion av geodata. Men inför arbetet med 2015 års gränser hade SCB tillgång till teknik och data som gjorde det möjligt att förändra och effektivisera metoderna på ett kvalitetssäkert sätt. Det var framför allt ökad tillgång till registerdata, via myndighetssamarbetet Geodatasamverkan¹¹, som möjliggjorde en ökad automatisering av arbetet. Metodförändringen innebar att gränserna för flertalet småorter ändrades, samt att antalet småorter ökade kraftigt. Motsvarande förändringsarbete gjordes samtidigt för SCB:s statistiska tätorter och fritidshusområden. Resultatet presenteras i rapporten *Översyn av*

¹⁰ www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--och-sekretesslag-2009400_sfs-2009-400

¹¹ Avtal för bättre tillgång till geodata mellan myndigheter och organisationer. www.geodata.se

metod och definition för SCB:s avgränsningar av koncentrerad bebyggelse, som finns tillgänglig på www.scb.se/MI0810.

I samband med förändringen gjordes en justering i SCB:s definition av småorter, som berodde på att SCB:s tätorter tilläts innehålla mer än 50 procent fritidshus. Tätorter med en hög andel fritidshus hade tidigare klassats som småorter, trots att deras befolkning kunde vara större än 199 personer. Från och med 2015 års statistik hade ingen småort mer än 199 invånare och alla områden med minst 200 invånare klassades som tätorter, oavsett andel fritidshus.

Vid arbetet med 2020 års småorter gjordes några justeringar av metod och definition. Metoden följde nu strikt de första stegen i avgränsning av tätorter. Det gav en effektivisering av arbetet, eftersom båda typerna av orter kunde skapas i samma process. Det gav också en bättre tydlighet i definition och metod, genom att avgränsningen av småorter tydligare följde de första stegen i modellen för tätorter. I kommande produktion avser SCB att producera småorterna samtidigt som tätorterna.

Från och med 2015 års statistik redovisas inte beteckningen/namn per småort. Anledningen är att endast Lantmäteriets ortnamnsenhet har laglig rätt att sätta officiella namn på områden. Deras uppfattning av hur en småort ska definieras skiljer sig åt från SCB:s definition. SCB ringar in tät bebyggelse med register som källa, medan ortnamnsmyndigheten även tar hänsyn till bland annat historiska värden för att bedöma en Orts utbredning. Det kan därför uppstått en skillnad mellan SCB:s beteckningar på småorter och de ortnamn som sätts av Lantmäteriet. I samråd med Lantmäteriet har SCB därför valt att helt ta bort områdenas beteckningar. I stället hänvisas användaren till en numerisk kod som är unik för varje område. Namn på småorter förekommer i äldre rapporter och statistiska meddelande för småorter, men inte i aktuell statistikredovisning eller geodata.

Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån (SCB)
Kontaktinformation	Karin Hedeklint, Esbjörn Pettersson
E-post	mark.vatten.gis@scb.se
Telefon	010 479 50 00